

MOENIE MOUNIE NIET MEKKEREN

Piet van Sterkenburg (1942) is emeritus hoogleraar Lexicologie in Leiden en wetenschappelijk eindredacteur van Hogeschooltaal te Breda. Zijn werk en interesses brachten en brengen hem regelmatig naar Kaapstad, de redactie van het Woordeboek van die Afrikaanse Taal en de universiteit van Stellenbosch. Daar geeft hij gastcolleges en ontmoet hij boeiende mensen in een fascinerend en overrompelend landschap.

**MOENIE
MOUNIE**

NIET Afrikaans met een glimlach

MEKKEREN

PIET VAN STERKENBURG

Copyright © 2009 Piet van Sterkenburg/Scriptum
Grafische vormgeving binnenwerk en cover www.igraph.be
Druk Balmedia

Voor het gebruik van de illustraties en foto's is – voor zover mogelijk – toestemming aan rechthebbenden gevraagd. Degenen die desondanks menen dat dit aan hen onvoldoende is gedaan, wordt verzocht contact op de nemen met de uitgever.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden, zonder de schriftelijke toestemming van Uitgeverij Scriptum, Nieuwe Haven 151, 3117 te Schiedam.

ISBN 978 90 5594 689 1 | NUR 370

www.scriptum.nl
info@scriptum.nl

Inhoud

6	Woord vooraf
10	Kennismaking
15	Geschiedenis van het Afrikaans
22	Kenmerken van het Afrikaans
24	Het Afrikaans na de Apartheid
31	Routineformules
39	Woorden die niet betekenen wat wij denken dat ze betekenen
52	Politiek niet correct
67	Algemene woordenschat
81	Woorden voor hoogfrequente eigenschappen, namen en emowoorden
85	Dagelijkse gebruiksvoorwerpen
94	In en om het huis
101	Verkeer, op en langs de weg
112	Eten en drinken
136	Bomen en planten
146	Kleding
152	Uiterlijk en lichaamspracht
155	Dieren
190	Sport
214	Afscheid
218	Gebruikte bronnen

Woord vooraf

Het is nog niet zo heel erg lang geleden dat als je ‘Zuid-Afrika’ zei, iedereen de lijfspreuk van de legendarische president Paul Krüger (1825–1904) paraat had: ‘Alles sal reg kom’. Dat waren ook de eerste Zuid-Afrikaanse woorden die vertegenwoordigers van mijn generatie in de mond namen. Ongeveer gelijktijdig met het lied van ‘Sarie Marais’ en ‘Bobbajaan beklim die berg’. Maar tussen 1904 en 2009 ligt een periode van *Apartheid*, die de aandacht voor Oom Paul naar de coulissen van de geschiedenis gedirigeerd heeft. De huidige generaties weten meer van Sharpville en Steve Biko, dan van de Krügerrand en de Krügerpijp. Het eerste Afrikaans dat zij leren, heeft vaak met vakantie en vakantieliefde te maken. Het is de taal van de straat: *Ek het smaak vir jou* ‘ik hou van je’. Dat zijn andere emoties dan de Nederlandse dweperijen met de Boeren die in de negentiende eeuw de strijd met de Britten aanbonden in Transvaal en Oranje Vrijstaat. Zij waren immers de stoere afstammelingen van de Hollanders die zich op de Kaap vestigden in 1652.

Sinds de afschaffing van de *Apartheid*, sinds president Nelson Mandela de Regenboognatie stichtte, is de trek van Nederlanders en Vlamingen naar Zuid-Afrika in een stroomversnelling gekomen. Steeds meer mensen willen steeds meer weten over Zuid-Afrika en het Afrikaans, die ongecompliceerde zuster taal van het Nederlands. Maar, bijna al die mensen zijn dagelijks de knechten van hun beroep dat meestal niets met toerisme of taal te maken heeft. Zij hebben ook niet zo heel veel tijd om zich intensief te verdiepen in de taal van het land dat

zij begeren te bezoeken. Zij willen bij voorkeur een onderhoudende gids die hen een beetje wegwijs maakt en die je niet van begin tot het einde hoeft te lezen.

Dit boek wil daarbij een hulpmiddel zijn. Nee, absoluut geen minicursus Afrikaans en zeker geen wat-en-hoe-zeg-ik-het-in-het-Afrikaans. Het is een boek met een glimlach en een knipoog. En om elk misverstand over die glimlach de wereld uit te helpen, dit boek wil niet vermakelijk zijn omdat het Afrikaans zoveel leukere woorden zou hebben dan het Nederlands of zo veel expressiever nieuwe woorden smeedt voor nieuwe of reeds bestaande begrippen. De glimlach en de knipoog slaan vooral op woorden die heel sterk op Nederlandse woorden lijken, maar die ons met hun betekenis op het verkeerde been zetten, waarbij wij dan als we de ware betekenis ervan ontdekken een glimlach niet kunnen onderdrukken. Die glimlach wordt ook veroorzaakt door woorden die we herkennen uit onze eigen dialecten en die nooit tot standaardtaal gepromoveerd zijn. En waarschijnlijk zijn we ook gecharmeerd van bijna poëtische planten-, dieren- en vogelnamen. Want, zeg nu eerlijk, een naam als *jangroentjie* 'naam voor een klein vogeltje met een lange gebogen snavel' bekoort ons toch als blijkt dat het zo genoemd wordt omdat het mannetje in de broeitijd een helderglanzende, metaalgroene veerdos heeft. Afrikaanstaligen bewonderen we eveneens omdat ze streng zijn voor leenwoorden en vele ervan vervangen door leenvertalingen die ons dan door hun directheid en puurheid verrassen. En soms betovert het benoemingsmotief van een begrip ons in al zijn zeggingskracht. Dat doet bijvoorbeeld het woord *foonsnol* 'callgril' of *knapsakboer* 'iemand die op kleine schaal boert'. Iemand wordt zo genoemd omdat hij alles wat hij bezit in een knapzak kan opbergen.

Afrikaanse woorden die wij willen begrijpen als we ze lezen of horen, staan er in dit boek. Het Afrikaans is dus het vertrekpunt en niet het Nederlands.

Omdat er altijd zo vreselijk veel ophef gemaakt wordt over vermakelijke nieuwe woorden in het Afrikaans, terwijl het meestal uitsluitend gaat om zogenaamde eendagsvliegen die verzonnen worden door een creatieve journalist, een cabaretier of een taalkundige die een Engels woord wil vervangen door een eigen schepping, heb ik het boekje ook de titel *Moenie mounie* 'niet zeuren' gegeven. Veel van die zogenaamde grappige woorden, zijn helemaal niet zo gebruikelijk als sommigen willen doen voorkomen en als ze al gebruikt worden, behoren ze vaak tot de informele omgangstaal. Daar komt ook nog bij dat velen van ons eigenlijk niet zoveel weten over het Afrikaans, de mensen die het spreken en de omgeving waarin het gebruikt wordt. Willen we desondanks een beetje van die zes miljoen sprekers begrijpen, dan moeten we een paar momenten investeren in het verwerven van feitenkennis. En dat is vaak net als maken van huiswerk of het oefenen voor de volgende pianoles.

Het zorgvuldig beschrijven van woorden loopt snel het gevaar een steriel proces te worden. En als er één ding was, dat wij wilden vermijden, dan was het wel een gortdroge opsomming. Daartoe hebben we een aantal bondgenoten gezocht. Allereerst mensen van vlees en bloed. De woorden zijn ingebed in een verhaal van fictie en werkelijkheid. Alle mensen die erin voorkomen, kennen Zuid-Afrika en het Afrikaans als de besten. Het zijn allemaal beroeps. Met eigen karakters, met eigenzinnige karakters ook en binnen een gefingeerde context met meestal verzonnen namen. Tegelijkertijd zijn het ambassadeurs van hun taal. Alle besproken woorden en begrippen zijn door hen gecontroleerd op echtheid en gebruik.

De besproken woorden zijn onderverdeeld in rubrieken. Die zijn natuurlijk niet uitputtend. Het gaat ten slotte om woorden die ons aangenaam verrassen. Wel gebeurt het dat een woord in meer dan een rubriek voorkomt, zoals *lappiesdorp* of *papkuil*. Die woorden zijn dan illustratief voor de plaats waar ze voorkomen. In de meeste gevallen zijn de rubrieken alfabetisch geordend om het eventuele opzoeken te vergemakkelijken. Telkens volgen er op de lijstjes van woorden oneliners, dialogen over menselijke verhoudingen en anekdotes die de boog gespannen willen houden. En aandacht wordt gevraagd voor maatschappelijke bijzonderheden als *Regstellende Aksie* en de positie van het Afrikaans na de *Apartheid*. En natuurlijk ook voor gewone feiten die met Zuid-Afrika samenhangen.

Zeer belangrijk is de rol van het beeld dat vaak meer zegt dan legers van woorden. En ook geven we een verklaring waarom de zaken genoemd worden zoals ze genoemd worden. Met andere woorden, we gingen op zoek naar het motief achter de benoeming.

Zoals gezegd, het aantal rubrieken is beperkt en vooral gericht op de praktijk van iemand die slechts voor een paar weken naar Zuid-Afrika gaat. Sommigen daarvan huren een auto en gaan voor de eerste keer links rijden. Vandaar een rubriek over het verkeer. Eten en drinken doen we er allemaal en dat vraagt om uitleg van woorden op de menukaarten, zeker als het gaat om typische Afrikaanse gerechten. En er zijn natuurlijk de dagelijkse gebruiksvoorwerpen die we ook graag willen benoemen als we in een hotel bijvoorbeeld een kurkentrekker nodig hebben. Een enkele keer is een woord opgenomen dat het Afrikaans ontleende aan een van de overige inlandse talen. Het moge bij dat alles evident zijn dat woorden die in het Nederlands en Afrikaans volledig hetzelfde betekenen, geheel buiten beschouwing gebleven zijn. En dat is heel veel, want veel is er sinds 1652 gelijk gebleven. Deze strenge zin blijkt in de praktijk gelukkig wat minder streng, zodat ook een verleidelijk identiek woord de toegang niet ontzegd werd.

Voor de planten, bloemen en dieren geldt dat er slechts sprake kon zijn van een bescheiden selectie. De verschillende soorten zijn om het maar eens over-

dreven te zeggen zo talrijk als de zandkorrels in de woestijn. Dat geldt niet voor de zoogdieren. Onze fascinatie daarvoor beïnvloedde de keuze. En er is de sport natuurlijk. Voetbal, heel veel voetbal. Maar sport in Zuid-Afrika is toch vooral rugby. Het is een belevenis om naar een rugbystadion te gaan of om plaats te nemen op de tribunes van een voetbalstadion. Daar leer je de passies van de Zuid-Afrikanen kennen. Om die reden is er een groot aantal Afrikaanse rugby- en voetbaltermen opgenomen. Uiteraard hier ook bijna uitsluitend die termen die verschillen van de Nederlandse. Maar niet voor alle Nederlandse termen is een Afrikaans equivalent gevonden. Dat geldt bijvoorbeeld voor *breekijzer*, *dot van een kans* en *overstapje*. Omdat vele Vlamingen en Nederlanders nog niet goed doorkneed zijn in de spelregels van het rugby is daarover hier en daar wat meer uitleg gegeven.

Wat wij noodgedwongen geheel achterwege moesten laten, is de rubriek leukste Afrikaanse woorden volgens moedertaalsprekers van het Afrikaans zelf. Een gebrek aan zegslieden speelde ons daarbij parten.

Dit boek kon alleen tot stand komen dankzij de onbaatzuchtige hulp van velen. Allereerst dank ik Willem Botha, hoofdredacteur van *Die Woordeboek van die Afrikaanse Taal* voor de gastvrijheid die hij mij bood op het scriptorium in Stellenbosch. Daar heb ik opnieuw kunnen vaststellen dat de slagzin *Die WAT weet wat wat is* niet overdreven is. In hem dank ik de gehele redactie en Frikkie Lombard in het bijzonder. Die controleerde de woorden, koos en maakte foto's en vertaalde menig citaat. Bijzondere dank is ook verschuldigd aan de redactie van EWA, *Etymologiewoordeboek van Afrikaans*. Geen naslagwerk heeft meer diensten aan dit werk geleverd dan dat woordenboek. Rufus Gouws, Dirk van Schalkwyk, Andreas van Wyk en Joost Kist waren gewaardeerde zegslieden als zich problemen aandienden die om een lokale oplossing vroegen. Ook mocht ik origineel materiaal uit hun eigen collectie in de verhaallijn van dit boek inweven. Danie Prinsloo en Tanja Harteveld stelden frequentiegegevens van het hedendaags Afrikaans ter beschikking en Leon Endemann van het Genealogiese Instituut in Stellenbosch deed dat voor hoogfrequente eiggennamen in het Afrikaans. Jan Berns, Jan van Well, Nicoline van der Sijs en Veronique De Tier dank ik voor hun suggesties en het verbeteren van evidente fouten. Maayke van Sterkenburg corrigeerde de rugbywoordenschat en Rogier van Sterkenburg bewerkte de frequentiegegevens. De volledige verantwoordelijkheid voor de correctheid van alle gegevens ligt uiteraard geheel bij mij.

PIET VAN STERKENBURG
Leiden, 2009

Woord vooraf bij de tweede druk

Deze tweede druk wordt gekenmerkt door talrijke herzieningen en aanvullingen. Die zijn allemaal te danken aan kritische lezers die de moeite namen mij persoonlijk of via de uitgever te attenderen op verbeteringen of alternatieve interpretaties. Een auteur die weersproken wordt, is een bevoorrecht mens. En zo voel ik mij. Mr. P.F. van Oosten de Boer maakte mij na zijn 24ste reis naar Zuid-Afrika attent op afbeeldingen in de rubriek 'Dieren', die onjuist gekozen bleken. Hij was tevens zo vriendelijk om een aantal correcte afbeeldingen aan te bieden. Een eervolle vermelding verdient ook Dick de Bruijn, die 38 jaar in Zuid-Afrika heeft gewoond. Hij trakteerde mij op een regiment opmerkingen waarmee ik mijn voordeel heb kunnen doen. De suggesties van beide correspondenten heb ik in november 2010 in Stellenbosch met de redactie van het *Woordeboek van die Afrikaanse Taal* (WAT) besproken en geëvalueerd. Willem

Botha, de hoofdredacteur en zijn medewerkers F.J. Lombard, G.J. van Wyk, mw. A.E. Cloete, mw. H. Fourie, mw. L. Rademeyer en mw. T. Hartevelt ben ik dankbaar voor de geboden gastvrijheid en de tijd die zij vrij maakten om met mij over mijn probleempjes met het Afrikaans te discussiëren. Dat geldt ook voor Ilse Feinauer en opnieuw Frikkie Lombard die mij in 2015 boeiend materiaal leverden voor de beschrijving van de zogenaamde emowoorden. Imena Botha dank ik voor de wijze waarop zij namen en emoties liet dansen als kleurige serpentines. En bij mijn grote vriend Dirk van Schalkwyk, die weer met twee benen in Namibië staat, sta ik voor het leven in het krijt. Groot is zijn bijdrage aan de verbetering van mijn boek. En tenslotte dit. Mijn erkentelijkheid tegenover al die anderen die mij op onjuistheden gewezen hebben, kan ik niet beter verwoorden dan met een Afrikaans citaat. Daarom zeg ik: 'Almal, wat wetend of onwetend 'n bydrae tot die totstandkoming van hier die boekie gelewer het, word hartelik bedank daarvoor.'

PIET VAN STERKENBURG
Leiden, 2015

Kennismaking

Woorden kunnen inslaan als bommen. Voor de derde achtereenvolgende dag reden we naar het conferentiezaaltje tussen Stellenbosch en Somerset. Op weg naar discussies over beledigende woorden en hoe ze beschreven moeten worden in woordenboeken. Dat is nog eens wat anders dan naar je werk fietsen om te bouwen aan een nieuwe spellinggids. De zon was gul en ook het rode stof van de wegen deed een aanslag op onze ogen. Geen files en geen doodseskaders ook in minibusjes. De dag was met een verrassing begonnen. Iedere deelnemer aan de conferentie kreeg een doos vol met blauwe *hanepoot*. De dauw lag er nog op. Het woord *hanepootdruif* is waarschijnlijk wat inzichtelijker. Het is een soort tafeldruif met een grote harde pit die ook veel gebruikt wordt om rozijnen van te maken. Die druiven uit het paradijs dat Zuid-Afrika heet, verzetten de gedachten. Dat was ook nodig.

De dag ervoor was het onverwacht spannend geweest in de discussies over woorden als *kaffer*, *hottentot*, *neger*, *kleurling*, *boer* en *rooinek*. *Apartheid* ligt nog vers in het geheugen en men zit duidelijk nog in zijn maag met de volstrekt negatieve omschrijvingen van genoemde en vergelijkbare racismes. De vertegenwoordiger van het ANC was zo furieus dat hij dreigde met het verscheuren en verbranden van woordenboeken die de werkelijkheid van de periode van *Apartheid* beschreven. Voor Europeanen was de sfeer van de discussie meer dan beklemmend. Iedereen merkte dat het gemakkelijk is een wetenschappelijk standpunt in te nemen vanuit de ivoren toren die studeerkamer heet. In de harde politieke werkelijkheid is dat allemaal anders. Ik zou het willen uitschreeuwen: 'Vrijheid van meningsuiting is in sterke mate afhankelijk van de macht van de subsidiegever.' De mensen die de definities hadden geschreven, werden hard aangevallen. Zij werden zelfs publiekelijk aangeklaagd als racisten omdat ze hun werk voortreffelijk gedaan hadden en de begrippen die toen als negatief werden ervaren niet rooskleuriger onder woorden hadden gebracht dan ze waren.

Gelukkig kwam er hulp en nog wel van onverwachte zijde. Geleerden uit de zwarte gemeenschap namen het voor hen op. Wetenschappers beschrijven de taalwerkelijkheid op grond van woorden in zinnen en niet op grond van eigen opvattingen of ideologieën. Woordenboekschrijvers beschrijven de betekenis van de woorden zoals die door de taalgemeenschap gebruikt worden. Dit pleidooi, hoe onweerlegbaar ook, haalde de kou niet uit de lucht. De spanning bleef te snijden ondanks herhaalde inspanningen van de dagvoorzitter om explosieve standpunten van hun ontsteking te ontdoen.

Op deze laatste dag zullen, tenzij er straks een rare aap uit de mouw komt, alleen neutralere zaken als Afrikaanse muziek, folklore en politiek correcte resoluties aan de orde zijn. En natuurlijk zal de avond traditiegetrouw afgerond worden met het optreden van een van die talloze indrukwekkende koren die Zuid-Afrika rijk is en vanzelfsprekend met een *braai*, aangeboden door de rector van de universiteit van Stellenbosch.

Einde bericht. Mijn naam is Pieter Pastoors. Sinds 1970 een bezeten handelaar in woorden, spreekwoorden, gezegdes en routineformules. In woorden van alle tijden. Opgeleid in Utrecht als neerlandicus in het Wilhelminapark, na in dezelfde plaats het Bonifatiuslyceum aan de Kromme Nieuwe Gracht bezocht te hebben. Redacteur van verschillende woordenboeken en publicist. Adviseur ook van nieuwsgierige ministers van onderwijs. In die hoedanigheid was ik nu hier. Meer dan veertig jaar getrouwd en hondstrouw, maar wel een notoire mopperkont met een kort lontje. 68 jaar en diabeet. Type II. Drie pilletjes metformine per dag houden de bloedsuikerspiegel op peil. Wel is er een vorm van neuropar-

thie die het wandelen belemmert. Wijn is gelukkig niet verboden, maar is in combinatie met hoge bloedsuikers de oorzaak van lichamelijke ongemakken. Maar er is mee te leven, zeker als je de zeventig nadert.

Aangrijpend was het optreden van het gemengde *Libertaskoor* uit Stellenbosch met een bezetting van ongeveer honderd leden. Met prachtige robuuste vrouwen ook, die stemmen hebben als een orkaan en die zuiverder klinken dan kristal. De dirigent, Johan de Villiers, introduceert zijn koor door iets over de geschiedenis en de idealen ervan te vertellen. Vrijheid in harmonie waren de toverwoorden. Met optredens wederzijds respect, begrip en vertrouwen bevorderen tussen alle bevolkingsgroepen die tegenover elkaar stonden, is een uitvoeriger verwoording van dat ideaal. We luisterden naar delen uit de *Misa Criolla*, naar *Kinders moenie in die water mors nie*, het prachtige volkslied *NKosi Sikelel'i Afrika* ('Allerhoogste God zegen Afrika'), *My land, Suid-Afrika* en naar nog veel meer nummers met ritmische namen. En telkens als een van die Xhosavrouwen een solopartij zong, biggelden de tranen over de wangen van menig conferentiedeelnemer. Het waren de ontlading van de beleefde spanning en het besef van de menselijke waardigheid die het apartheidsstelsel ontwricht had, die door de zang een uitweg vonden.

Bij de *braai* leerde ik Fritz en Laetitia, beiden betrokken bij de organisatie van het congres, beter kennen. Zij spreken Afrikaans en ik Nederlands. Fritz is een blanke, gespierde zestiger met een kolossaal lichaam die geboren blijkt op een *plaas* in Namibië. Zijn vader was schapenfokker. Hij studeerde in Stellenbosch en was er voor langere tijd aan het *Woordeboek van die Afrikaanse taal* (WAT) verbonden. In zijn studententijd was hij een *blitsvinnige* atleet geweest met een zwarte gordel in karate. Wie zijn robuuste gestalte bekijkt, weet zeker dat hij een gevreesd rugbyspeler geweest moet zijn, die zijn eigen kracht niet kende. Fritz straalt vastberadenheid uit, is goedlachs en zeker niet op zijn mondje gevallen. Als hij lacht is die lach uitbundig en oorverdovend. Opvallend taalvaardig is hij, hoewel hij dat zelf onmiddellijk relativeert door te vertellen dat hij als klein kind niet eens de *r* uit kon spreken en zichzelf *Flitz* noemde. Fritz is vooral ook een aartsverteller. Heeft hij eenmaal het woord, dan blijft hij een geweldige woordenvloed met zich meeslepen. Hij is maar moeilijk tot bedaren te brengen. Graag vertelt hij met een groot improvisatietalent wat hijzelf *stories* noemt. 'N goeie storie is soos 'n goeie vriend, jy waardeer elke keer wat jy weer met hom te doen kry.' Dat zeg Fritz en hij laat die wijsheid volgen door het volgende verhaal:

} 'Als je wilt horen hoe mensen kunnen liegen, moet je hun vragen hoe het met ze gaat. Op die vraag volgen meer leugens dan op enige andere. Zelfs op de vraag: 'Ben je schuldig of onschuldig' worden minder leugens verkondigd dan

op de alledaagse vraag: 'Hoe gaat het met je?' Het maakt niet uit of je vrouw je een paar dagen geleden verlaten heeft of dat je in een dorp bent om de laatste zaken af te handelen in verband met de begrafenis morgen van een geliefde. Het antwoord is altijd: 'Goed, dank je'. En als jijzelf de vragensteller ook een leugen wilt laten vertellen, zul je op jouw beurt vragen: 'En met jou?' Als je op de vraag: 'Hoe gaat het?' niet de afgezaagde formule: 'Goed, dank je en met jou' wilt gebruiken, kun je de vragensteller natuurlijk gevat en onherroepelijk afschrikken met een tegenvraag: 'Heb je tijd om te luisteren?' Hierop verdwijnen zelfs goeie vrienden als een hagedis in zacht woestijnzand. Om op de vraag: 'Hoe gaat het met je?' te antwoorden dat het slecht gaat, getuigt niet van goede manieren, maar sommige mensen proberen toch goede manieren te omzeilen met een antwoord als: 'De ene dag goed, maar de andere ook, maar slechter'. Soms ook komt de erbarmelijkste klacht er spontaan uit: 'Mijn knieschijf is naar zijn moeder'. Een vriend zei dat hij altijd een beetje beledigd was als hij 's morgens aan zijn vader vroeg hoe het ging en hij dan zei: 'Opgestaan'. Maar nu hijzelf over de vijftig is, beseft hij dat dit toch een zinvol antwoord was. Om 's morgens wakker te worden wordt door veel oude mensen als een groot voorrecht beschouwd.'

De *storie* is zijn leven. Fritz is ook een zeer gelovig man. Voor de *braai* begon, zat hij aan een tafel met een man of tien de echte Bolandse wijn te drinken en op het moment dat de *braai* geopend wordt, nodigt hij de tafelgasten uit tot een kort gebed waarbij hij allen verzoekt om de armen door elkaar te steken. En hij bidt dan voor op een volstrekt natuurlijke wijze, precies zoals hij praat.

Tijdens de *braai* komt Laetitia naast mij zitten. Zij schertst over mijn stropdas die een beertjesmotief heeft. Het is een geschenk van mijn dochter voor vaderdag. Scherts verandert dan in begrip en ze maakt een foto die ik aan dochterlief moet laten zien ter bevestiging van het feit dat ik de stropdas gedragen heb. Desgevraagd karakteriseert zij Fritz als 'een vriendelijke reguit mens met wie jij precies weet waar jy staan, een mensenmens die altyd baie lekker en met volle oorgawe lag.'

En wie is Laetitia zelf? Ze is geboren in Pretoria als dochter van een blanke historicus en een Zoelovrouw; zij studeerde taalkunde in Stellenbosch. Met een beurs gaat zij na haar MA Germaanse filologie studeren aan de universiteit van Leuven. Als ze daar haar doctorsgraad cum laude behaald heeft, wordt ze medewerkster van woordenboekprojecten in Afrika en Vlaanderen. Het is bijna een vanzelfsprekendheid dat ze lid wordt van de Pan-Suid-Afrikaanse Taalraad, een instelling die de voorwaarden schept voor de ontwikkeling en het gelijkwaardig gebruik van alle officiële talen in Zuid-Afrika. Daar werkt ze intensief